

**АНАЛІЗ ТЛУМАЧЕНЬ ТЕРМІНІВ ДЛЯ ПЕРЕДАЧІ
ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ "РЕАБІЛІТАЦІЯ" У ФРАНЦУЗЬКІЙ
ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ**

Ростислав КОВАЛЬ, Оксана ТИРАВСЬКА

Львівський державний університет фізичної культури

імені Івана Боберського

kovalrostyslav@gmail.com, tyravska@ukr.net

**ANALYSIS OF INTERPRETATIONS OF TERMS WHICH
ARE USED TO CONVEY THE ESSENCE OF THE CONCEPT
OF "REHABILITATION" IN FRENCH AND UKRAINIAN**

Rostyslav KOVAL, Oksana TYRAVSKA

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskiy

ORCID 0000-0001-9284-7505

Коваль Р. С., Тиравська О. І. Аналіз толкований термінів для передачі смисла поняття "реабілітація" во французькому і українському мові. В статті проаналізовані трактовки термінів "médecine" (f) physique et de réadaptation / "MPR", "physiothérapie" (f), "réadaptation" (f), "rééducation" (f), "réhabilitation" (f), "réinsertion" (f), "реабілітація", "фізіотерапія", "фізическая и реабилитационная медицина" / "ФРМ". Актуальність обумовлена необхідністю складання французько-українського словаря термінології реабілітації. Основні методи дослідження – описательний, сопоставительний, класифікаційні. Научна новизна заключається в тому, що вперше проводиться аналіз дефініцій термінів, касаючихся поняття "реабілітація" во французькому і українському мові. Результати роботи свідчать про те, що середі спеціалістів отрасли і лінгвістів продовжуються дискусії относително содержания термінів, используемых для передачи понятия "реабілітація".

Ключевые слова: реабілітація, фізическая и реабилитационная медицина, термінологія, французський мові, український мові.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Термін "реабілітація" має широке змістове розуміння і живається в усіх сферах діяльності людини – політичній, юридичній, розумовій, спортивній та інших. У медицині це процес відновлення здоров'я, працездатності, особистості й соціального статусу хворих та інвалідів. Вперше його визначення сформулював Франц Йозеф Ріттер фон Бус 1903 року у книзі "Система загального догляду за бідними". Термін утворено від латинського дієслова "rehabilitāre", що складається з префікса "re" / "знову" і дієслова "habilitāre" / "залишитися при чомусь", "постійно займатися чимось" або "habilitas" / "здатність" – "відновлення здатності". У перекладі з латинської означає "відновлення". У медицину запозичений з юриспруденції. Комітет експертів з реабілітації ВООЗ (1963) наголосив, що "реабілітація" – це процес, метою якого є запобігання інвалідності під час лікування захворювання і допомога хворому у досягненні максимальної фізичної, психічної, професійної, соціальної та економічної повноцінності, на яку він буде здатний в межах існуючого захворювання". Термін "реабілітація" доречний у тих випадках, коли об'єктом впливу є тяжко

хворі особи й інваліди, а досягнутий ефект передбачає відновлення (повне чи часткове, з використанням сил та засобів медичної реабілітації прямо чи опосередковано) всіх трьох компонентів реабілітації (медичного, професійного та соціального), для чого потрібні зусилля спеціалістів різного профілю, які формують міждисциплінарну бригаду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Трактуювання французьких термінів "médecine (f) physique et de réadaptation" / "MPR", "physiothérapie" (f), "réadaptation" (f), "rééducation" (f), "réhabilitation" (f), "réinsertion" (f) розглянуто у наступних працях: "Réadaptation: du bon usage des concepts en MPR" (J.-P. Devailly, L. Losse; 2011); "La réadaptation concept éthique et novateur pour la santé dans la droite ligne des grands fondateurs: Rusk et Grossiord" (Claude Hamonet; 2011); "Aux origines de la réadaptation" (Claude Hamonet, Marie de Jouvenel, Joanna Tronina-Petit; 2005); "Une spécialité "allround" à l'épicentre de la réadaptation globale" (Inès Kramers-de Quervain, Otto Knüsel; 2012); "Réadaptation: l'usage des mots en Belgique" (T. Lejeune; 2011); "L'usage du terme "réadaptation": une perspective québécoise" (B. Swaine; 2011); "Les mots de "rééducation",

¹ Mukhin V. M. Fizychna rehabilitatsiia: pidruchnyk [A textbook of physical rehabilitation], Kyiv, Olimpiiska literatura, 2009, 448 p. [in Ukrainian].

² Mukhin V. M. Fizychna rehabilitatsiia: pidruchnyk [A textbook of physical rehabilitation], Kyiv, Olimpiiska literatura, 2009, 448 p. [in Ukrainian].

³ Melnychuk O. S., Bilodid I. K., Kolomiets V. T., Tkachenko O. B., ed. Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy: v 7 t. [Etymological dictionary of Ukrainian language in 7 volumes], Kyiv, Naukova dumka, Vol. 5, 2006, 705 p. [in Ukrainian].

⁴ Panchenko O. A., Myntser O. P. Prymenenie informatsyonykh tekhnolohiy v sovremenni reabyltolohyy [Use of information technologies in modern readaptology], Kyiv, KVYTs, 2013, 136 p. [in Ukrainian].

⁵ Mukhin V. M. Fizychna rehabilitatsiia: pidruchnyk [A text book of physical rehabilitation], Kyiv, Olimpiiska literatura, 2009, 448 p. [in Ukrainian].

⁶ Malakhov V. O., Koshelieva H. M., Rodin V. O. "Fizychna ta rehabilitatsiina medytsyna v Ukraini: problemy ta perspektyvy" [Physical and rehabilitation medicine in Ukraine: problems and prospects], *Problemy bezpererвної medychnoi osvity ta nauky [Problems of continuous medical formation and science]*, 2016, N 1, P. 6–12 [in Ukrainian].

de "réadaptation" ont-ils encore leur place en MPR?" (Jean-Michel Wirotius; 2011); "Réadaptation ou réhabilitation: il faut choisir?" (A. Yelnik; 2011); у галузевих словниках: "Dictionnaire de kinésithérapie et réadaptation" (Michel Dufour, Michel Gedda; 2007) та "Dictionnaire du handicap" (Gérard Zribi, Dominique Poupée-Fontaine; 2011); у магістерській роботі "Dynamique de constitution d'une spécialité médicale fragile: La médecine de rééducation et réadaptation fonctionnelles en France entre médecine et politique" (Marie-Odile Frattini; 2008), а також у дисертації "Place de la médecine physique et de réadaptation dans le soutien santé des forces armées: historique, état des lieux et perspectives" (Julia Facione-Roger; 2010). Український науковець А. М. Герцик у статтях "Трактування ключових термінів в освітньо-професійній галузі фізичної реабілітації" (2003), "До питання тлумачення термінів "фізична реабілітація" та "фахівець з фізичної реабілітації" (2010) і "Фахівець з фізичної реабілітації, чи фізичний терапевт: національне та міжнародне тлумачення назв професій" (2010) зосередив увагу на визначенні термінів "реабілітація" та "фізична терапія".

Отже, **мета роботи** – проаналізувати та систематизувати тлумачення термінів, що використовуються для передачі поняття "реабілітація" у французькій та українській мовах. **Актуальність** наукової розвідки зумовлена необхідністю зіставного аналізу термінології різних галузей знань та укладання перекладного словника. У дослідженні використані такі **наукові методи**: описовий, зіставний, класифікації. **Наукова новизна** роботи полягає у тому, що вперше проводиться аналіз дефініцій термінів, які у зазначених мовах передають поняття "реабілітація".

Виклад основного матеріалу. Передусім зазначимо, що з поняттям "реабілітація" тісно пов'язаний термін "абілітація" – комплекс психофізіологічних, фізіологічних, біологічних, психологічних засобів, спрямованих на відновлення фізіологічних функцій або недорозвинутих здібностей людини шляхом компенсаторного лікування і соціально-психологічних заходів, необхідних для створення можливостей формування, розвитку та реалізації особистості, забезпечення функціональної свободи дій, покращення фізичних та психічних якостей та адаптації до життєдіяльності. Тобто, реабілітація – це відновлення втрачених функцій, абілітація – розробка функцій, яких у людини ніколи не було⁷.

Отож, проведемо аналіз тлумачень термінів, що використовуються для передачі поняття "реабілітація" у французькій та українській мовах. Claude Namonet, Marie de Jouvencel та Joanna Tronina-Petity статті "Aux origines de la réadaptation" (2005) вказують на те, що у французькій мові термін "réadaptation" (f) / "реабілітація" вперше з'явився у словнику "Le Nouveau Petit Robert" у 1897 році, а дієслово "réadapter" / "проводити реабілітацію" – у 1899 році. Електронний словник "Le Petit Robert de la langue française 2012" подає інформацію, що у 1933 році зафіксовано словосполучення "réadaptation (f) fonctionnelle" / "функціональна

реабілітація" – "réduction des séquelles d'un accident, d'une opération (massages, électrothérapie, kinésithérapie, etc.), afin de réadapter à une vie normale, spécialement à une activité professionnelle" / "зменшення наслідків від нещасного випадку, маніпуляцій (масажі, електротерапія, кінезітерапія тощо) з метою повернення до нормального життя, особливо до професійної діяльності". У "Dictionnaire du handicap" (2011) трактування "réadaptation" (f) відповідає тлумаченню ВООЗ: "processus complexe qui a pour but de rétablir la valeur sociale de l'individu" / "складний процес, який має на меті відновити суспільну значимість окремої людини", при цьому уточнено: "de manière plus générale, il s'agit d'assurer le passage d'une prise en charge médicale à l'aide et l'accompagnement pour une vie sociale la mieux adaptée et la plus normale possible" / "загалом, мова йде про забезпечення переходу від медичного догляду до допомоги і супроводу у суспільному житті, які максимально пристосовані до потреб". У "Dictionnaire de kinésithérapie et réadaptation" (2007) термін "réadaptation" (f) тлумачать як "réduction des séquelles fonctionnelles d'un accident de santé (suites opératoires, traumatisme, pathologies diverses) dans le but de restaurer les meilleures conditions de vie et, si possible, à réinsérer le sujet dans sa vie socio-professionnelle" / "зменшення функціональних наслідків від проблем зі здоров'ям (результати операції, травми, різні патології) для відновлення найкращих умов життя і за можливості повернення людини до суспільного та професійного життя". Бачимо, що основна увага зосереджена на максимальному відновленні втрачених функцій та поверненні до нормального суспільного і професійного життя в рамках можливого. Вальчук Є. А. стверджує, що у французькомовних країнах надають перевагу вживанню терміна "réadaptation" (f) – пристосування хворого до трудової діяльності⁸.

"Реадаптація" – це залучення до праці хворих з частковою втратою професійних навичок⁹. Inès Kramers-de Quervain та Otto Knüsel зазначають, що "la réadaptation est l'engagement coordonné de mesures médicales, de soins, sociales, professionnelles, techniques et pédagogiques visant à améliorer les capacités fonctionnelles des patients et à permettre à ces derniers des activités aussi autonomes que possible et la participation à l'ensemble des activités de la vie quotidienne dans la mesure de leurs moyens», тобто "реабілітація – це скоординована сукупність медичних, лікувальних, соціальних, професійних, технічних, педагогічних засобів, що мають на меті покращити функціональні можливості пацієнтів і дозволити їм максимальну самостійну активність та участь у повсякденному житті"¹⁰.

За даними французького Web-порталу "Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales", термін "rééducation" (f) / "відновлення (втрачених функцій)" у значенні "action de rétablir l'usage normal d'une fonction, d'un membre ou d'un organe" / "дія, спрямована на відновлення нормального функціонування кінцівки чи інших

⁷ Panchenko O. A., Myntser O. P. Prymenenie informatsyonykh tekhnolohiy v sovremennoi reabytolohyy [Use of information technologies in modern readaptology], Kyiv, KVVYTs, 2013, 136 p. [in Ukrainian].

⁸ Valchuk E. A. "Rol i mesto medytsynskoi reabylytatsyy v systeme medyko-sanytarnoi pomoshchy" [Role and place of medical rehabilitation in system of medical and sanitary aid], *Voprosy orhanyzatsyy i informatsyacyi zdravookhraneniia [Questions of organization and informatization in public health care service]*, 1995, N 1, P. 3–22 [in Ukrainian].

⁹ Merzlikina O. A., Huzii O. V. Tlumachnyi slovnyk terminiv i slovospoluchen fizychnoi reabilitatsii [Dictionary of terms and phrases in physical rehabilitation], Lviv, vyd. LNU im. I. Franka, 2002, 48 p. [in Ukrainian].

¹⁰ Kramers-de Quervain Inès. Une spécialité "allround" à l'épicentre de la réadaptation globale [Speciality "allround" in the epicentre of global readaptation], Inès Kramers-de Quervain, Otto Knüsel, *Forum Med Suisse*, 2012, N 12 (1–2). P. 20–21.

органів” зафіксовано 1900 року. У 1915 році виникає словосполучення ”rééducation (f) professionnelle” / ”професійна перепідготовка (інвалідів)”, у 1956 фіксуємо словосполучення ”rééducation (f) motrice” / ”відновлення рухової функції”. За даними цього порталу, термін ”réinsertion” (f) / ”включення в суспільне та професійне життя” зафіксовано того ж року у значенні ”ensemble des mesures médico-sociales visant à favoriser le retour dans la société” / ”сукупність медичних та соціальних засобів, спрямованих на сприяння поверненню у суспільство”. Термін ”réhabilitation” (f) електронний словник ”Le Petit Robert de la langue française 2012” трактує як ”fait de rétablir dans une situation juridique antérieure, en relevant de déchéances, d'incapacités” – ”факт повернення до попередньої юридичної ситуації, усунувши втрату прав, недієздатність”. Існує також термін ”récupération” (f), тлумачення якого знаходимо у ”Dictionnaire de kinésithérapie et réadaptation” (2007): ”processus de retour à l'état antérieur de l'organisme après l'effort” – ”процес повернення до попереднього стану організму після певного навантаження”.

Термін ”фізіотерапія” за змістом охоплює розділ медицини, який вивчає фізико-хімічні властивості та біологічний вплив природних та штучних (преформованих) чинників, обґрунтовує і пропонує методи їх застосування для лікування хворих та профілактики різних захворювань¹¹. Термін ”physiothérapie” (f) електронний словник ”Le Petit Robert de la langue française 2012” трактує як ”thérapeutique qui utilise les agents naturels: air, eau, lumière, électrothérapie, massages” / ”терапію, яка використовує природні фактори: повітря, воду, світло, електротерапію, масаж”. Ідентичне тлумачення знаходимо у ”Dictionnaire de kinésithérapie et réadaptation” (2007): ”utilisation thérapeutique des agents physiques naturels tels que la chaleur, le froid, l'électricité, les ondes magnétiques, la lumière, les produits naturels (boue, pommade, paraffine, etc.)” / ”використання з терапевтичною метою фізичних природних факторів, як-от: тепло, холод, електрика, магнітні хвилі, світло, природних продуктів (грязь, мазь, парафін тощо)”.

Термін ”médecine (f) physique” за визначенням ”Dictionnaire de kinésithérapie et réadaptation” (2007) означає ”spécialité médicale, notamment créée en France, pour diriger des services de rééducation et réadaptation fonctionnelles. Elle est définie par le type de soins choisis, en l'occurrence des moyens physiques, et non par l'abord d'une branche de la médecine” – ”медична спеціальність, створена саме у Франції, щоб керувати послугами з реабілітації та функціональної реадптації. Вона визначається типом обраного медичного обслуговування, зокрема фізичних засобів, а не підходом як до медичної галузі”. Врешті, словосполучення ”médecine (m) physique et de réadaptation” / ”MPR” – ”фізична та реабілітаційна

медицина” / ”ФРМ” – офіційна назва дисципліни у Франції з 1995 року, з тих пір змінено колишню назву ”rééducation (f) et réadaptation (f) fonctionnelles” / ”RRF” (спеціальність створено у 1973 році)^{12 13}.

Сьогодні в Україні починають активно використовувати термін ”фізична та реабілітаційна медицина”, який пояснюють як ”первинну лікарську медичну спеціальність, яка відповідає за запобігання, діагностику, лікування та реабілітацію осіб усіх вікових груп за станом здоров'я та супутніми станами, що призводять до обмежень життєдіяльності та стосуються порушень й обмежень активності для забезпечення фізичного та когнітивного функціонування (включаючи поведінку), участі (включаючи якість життя) та модифікації особистісних факторів та факторів навколишнього середовища”¹⁴. Синонімом до ”rééducation (f) et réadaptation (f) fonctionnelles” / ”RRF”, у словнику ”Dictionnaire de kinésithérapie et réadaptation” (2007) виступає термін ”réhabilitation (f) fonctionnelle”. У тому ж словнику подано такі визначення ”rééducation (f) et réadaptation (f) fonctionnelles” / ”RRF”: 1) médecine – ”dénomination de la discipline médicale française de médecine physique et de réadaptation” / у медицині – ”найменування французької медичної дисципліни – фізична та реабілітаційна медицина”; 2) kinésithérapie – ”programme particulièrement orienté vers l'entraînement des grandes fonctions, tant sur le plan personnel (indépendance) que socio-professionnel” / у кінезітерапії – ”програма, особливо орієнтована на тренування великих функцій, як у особистісному плані (незалежність), так і у соціо-професійному”. У ”Dictionnaire du handicap” (2011) знаходимо тлумачення словосполучення ”rééducation (f) fonctionnelle” або ж ”médecine (f) de rééducation fonctionnelle” [médecine (f) physique et de rééducation (f) fonctionnelle]: ”discipline médicale qui s'inscrit en complément des différents modes de prises en charge susceptibles d'être offerts aux malades souffrant d'affections invalidantes. Mettant en œuvre des techniques diversifiées, elle aborde l'individu dans sa globalité et a pour objectif de lui permettre un retour à une activité professionnelle, sportive et de vie quotidienne” – ”медична дисципліна, яка є допоміжною до різних способів втручання, що можуть бути запропоновані хворим, котрі страждають на ураження, що призводять до втрати працездатності. Використовуючи різноманітні техніки, людиною займаються комплексно для того, щоб повернути її до професійної, спортивної та повсякденної діяльності”.

Julia Facione-Roger вказує на біполярне походження (origines bipolaires) спеціальності ”médecine (f) physique et de réadaptation”. ”MPR” має на меті ”coordonner et d'assurer la mise en application de toutes les mesures visant à prévenir ou à réduire au minimum inévitable les conséquences fonctionnelles, physiques, psychiques, sociales et économiques des déficiences ou incapacités. Elle comporte la

¹¹ Fedoriv Ya. Osnovy fizioterapii [Bases of physiotherapy], Lviv, Vydavnychiy dim ”NAUTILUS”, 2004, 447 p. [in Ukrainian].

¹² Frattini Marie-Odile. Dynamique de constitution d'une spécialité médicale fragile: La médecine de rééducation et réadaptation fonctionnelles en France entre médecine et politique [Dynamics of evolution of medical fragile speciality: medical rehabilitation and functional readaptation in France between medicine and politics], Marie-Odile Frattini, Mémoire de Master. Deuxième année. Santé, Population, Politiques sociales, 2008, 124 p.

¹³ Facione-Roger Julia. Place de la médecine physique et de réadaptation dans le soutien santé des forces armées: historique, état des lieux et perspectives [Place of physical and medical rehabilitation in support of health of armed forces: history, state and prospects], Julia Facione-Roger, Thèse pour obtenir le grade de docteur en médecine. Nancy, Université Henri Poincaré, 2010, 123 p.

¹⁴ Vladymyrov A. A. ”Nova likarska spetsialnist v Ukraini – likar fizychnoi i reabilitatsiinoi medytsyny” [A new Medical Specialty in Ukraine – Physical and Rehabilitation Medicine Physician], *Ukrainskyi zhurnal fizychnoi reabilitatsiinoi medytsyny* [Ukrainian Journal of physical and rehabilitation medicine]. Issue 1 (01), 2017, P. 11–20 [in Ukrainian].

mise en œuvre méthodique des actions nécessaires à la réinsertion de ces objectifs, depuis le début de l'affection, jusqu'à la réinsertion du patient dans son milieu ambiant et dans la société" – "координувати і забезпечувати застосування усіх заходів, щоб попередити або зменшити до мінімально можливого функціональні, фізичні, психічні, соціальні та економічні наслідки вад та недієздатності. Вона включає методичне використання необхідних дій для реалізації цих цілей, від початку ураження аж до повернення пацієнта до навколишнього середовища та у суспільство". Julia Facione-Roger подає трактування термінів "médecine (f) physique" та "réadaptation" (f): 1) "médecine (f) physique" fait référence aux moyens d'évaluation et thérapeutiques utilisés principalement en MPR, n'utilisant ni médicament, ni intervention chirurgicale, mais des techniques manuelles et instrumentales – звертається до методів оцінки та лікування, що в основному застосовуються у ФРМ, не використовуючи ані лікарські засоби, ані хірургічне втручання, а ручні та інструментальні техніки; 2) "réadaptation" (f) regroupe l'ensemble des moyens médicaux, psychologiques, sociaux qui permettent à une personne en situation de handicap, ou menacée de l'être, du fait d'une ou plusieurs limitations fonctionnelles de mener une existence aussi autonome que possible – об'єднує сукупність медичних, психологічних, соціальних засобів, що дозволяють особі з інвалідністю, або такій, якій це загрожує, у результаті одного або багатьох функціональних обмежень, існувати настільки автономно, наскільки можливо. Julia Facione-Roger також тлумачить терміни: "réadaptation (f) médicale" – "les moyens de la médecine physique mis en œuvre par le médecin rééducateur grâce à l'action des différents thérapeutes, mais également à l'intervention d'autres disciplines (psychiatrie, chirurgie, ...) que le médecin rééducateur se devra de coordonner" – "засоби фізичної терапії, які проводяться лікарем-реабілітологом завдяки діям інших лікарів та втручання інших дисциплін (психіатрія, хірургія,...), які лікар-реабілітолог зобов'язаний координувати"; та "réadaptation (f) sociale et professionnelle" – "fait appel à différents intervenants parmi lesquels les travailleurs sociaux, pour permettre le maintien ou la reprise des activités de la vie quotidienne" – "звертається до різних працівників, зокрема соціальних, щоб надати підтримку або допомоги у відновленні дієздатності у щоденному житті".

У 2011 році в журналі "Annals of Physical and Rehabilitation Medicine" опубліковано матеріали щодо правильного трактування та використання перелічених термінів у французькій мові. Коротко зупинимось на основних положеннях. В. Swaine вказує на те, що у Квебеці (Канада) терміни "réadaptation" (f), "réhabilitation" (f), "rééducation" (f) можуть вважатися синонімами. Термін "rééducation" (f) використовується рідко, перевагу віддають терміну "réadaptation" (f), який має ширше значення. Jean-Michel Wirotius наголошує на тому, що термін "réadaptation" (f) стосується сприятливого соціального майбутнього (devenir social optimisé) людини, коли щось перервало ритм звичного життя, а не професійної практики, тобто "réadaptation" (f) не може передати суть поняття "médecine (f) physique et de réadaptation". Він пише, що у США вживають англійський термін "rehabilitation". На думку J.-P. Devailly та L. Losse, концептуальний поняттєвий зміст термінів "rééducation" (f) та "réadaptation" (f) характеризується семантичною хронічною нестабільністю (instabilité sémantique chronique). З'являються два розуміння поняття у

медицині: перше розрізняє "rééducation (f) fonctionnelle", що має на меті відновити тимчасово втрачені функції, та "réadaptation (f) fonctionnelle", що має на меті, за необхідності, замінити їх іншими функціями. А. Yelnik зазначає, що термін "réadaptation" (f) використовується і у значенні "réadaptation (f) fonctionnelle", і в ширшому розумінні. У класичній трилогії 3R (rééducation-réadaptation-réinsertion), "rééducation (f) fonctionnelle" позначає засоби для відновлення (récupération) функції. Термін "réadaptation (f) fonctionnelle" трактується як "засоби пристосування до нової ситуації, коли попередня функція явно погіршилась і повинна бути замінена іншим підходом: користуватися лівою рукою у випадку паралічу правої". Термін "réinsertion" (f) позначає реабілітацію індивіда (réadaptation de l'individu) у соціальній та сімейній сферах у своєму середовищі. Але ж термін "réadaptation" (f) також часто розуміють у ширшому значенні. Він включає "rééducation" (f) та "réadaptation" (f), або у значенні, обмеженому до функції, тобто як додаток до терміна "réinsertion" (f), або у медико-соціальному аспекті, а сам термін "réinsertion" (f) все рідше використовується. Термін "réadaptation" (f) набуває тут значення терміну "rehabilitation" в англійській мові, якого, власне, немає у французькій, де він позначає лише з юридичної точки зору, дію щодо відновлення когось до свого першого стану, у своїх правах. Автор ставить запитання – підтримати використання 3R, прийняти термін "rehabilitation", описавши його нове медичне значення, чи визнати глобальне значення терміна "réadaptation" (f). При цьому А. Yelnik додає, що ж робити з визначенням "fonctionnel"? Зазначимо, що існує поняття "reclassement (m) professionnel", яке у "Dictionnaire de kinésithérapie et réadaptation" (2007) трактують як "procédure de réintégration d'un individu en activité professionnelle à la suite d'une réorientation due à une incapacité médicale de reprendre son activité antérieure" / "процедура реінтеграції особи у професійну діяльність як наслідок переорієнтації через недієздатність з медичних причин до відновлення свого попереднього виду діяльності". Claude Hamonet пише, що термін "réadaptation" (f) зароджується після Першої світової війни. Засновники "médecine (f) physique et de réadaptation" (Howard Rusk у Нью-Йорку, США та André Grossiord у Garches, Франція) прийняли термін, щоб назвати медико-соціальну спеціальність. Він наголошує, що терміни "réhabilitation" (f) та "réadaptation" (f) – це "faux amis", тобто "фальшиві друзі". André Grossiord у 1968 році говорив, що значення "réadaptation" (f) видається ширшим, хоча насправді цих двох термінів достатньо, при тому можемо залишити "réhabilitation" (f) юридичній галузі. Однак додає, що варто зберегти саме термін "réadaptation" (f). Т. Lejeune розглядає ситуацію з терміном "réadaptation" (f) у Бельгії. Офіційно існує та використовується термін "médecine (f) physique et de réadaptation", який називає спеціальність. Однак, її діяльність описують за допомогою багатьох термінів: "réadaptation" (f), "rééducation" (f), "revalidation" (f), "physiothérapie" (f), "rééducation (f) fonctionnelle". Немає консенсусу ані щодо значення цих термінів, ні їхнього використання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати роботи свідчать про те, що серед фахівців галузі та лінгвістів тривають дискусії й відбуваються спроби уніфікації змісту термінів, що використовуються для передачі поняття "реабілітація". Стосов-

но найменування спеціальності, у французькій мові протягом тривалого часу використовують термінологічне словосполучення "médecine (f) physique et de réadaptation" / "MPR", в українській віднедавна активно впроваджують словосполучення "фізична та реабілітаційна медицина" / "ФРМ". Їхні визначення в обох мовах співпадають. Відносно передачі суті поняття "реабілітація", то у французькій мові вживають здебільшого терміни "réadaptation" (f) та "rééducation" (f) у значенні "відновлення втрачених функцій", термін "réhabilitation" (f) стосується передусім юридичної галузі. В українській мові використовують, власне, термін "реабілітація". Перспективи подальших досліджень стосуватимуться аналізу синонімії у термінології реабілітації французької та української мов.

Koval Rostyslav, Tyravska Oksana. Analysis of interpretations of terms which are used to convey the essence of the concept of "rehabilitation" in French and Ukrainian. The article analyzes the interpretation of French terms "médecine (f) physique et de réadaptation" / "MPR", "physiothérapie" (f), "réadaptation" (f), "rééducation" (f), "réhabilitation" (f), "réinsertion" (f) and Ukrainian terms "реабілітація", "фізіотерапія", "фізична та реабілітаційна медицина" / "ФРМ". **Topicality** of the study is due to the fact that the scientific communication between relevant specialists, the translation of a wide range of information in this area, and, after all, the communication between disabled person and physical therapist, whereas one of them is Ukrainian, and the other is French, require a translated dictionary. The main **research methods** were descriptive, comparable and the method of classification. **The scientific novelty** lies in the fact that a comparative analysis of the definitions, referring to the concept of "rehabilitation" in the French and Ukrainian languages, is conducted for the first time. The committee of rehabilitation experts of the WHO emphasized that "rehabilitation is the process which aims to prevent disability in the treatment of the disease and to help a patient achieve the maximum physical, mental, professional, social and economic ability within the existing disease". The term "rehabilitation" is relevant in cases where the subjects of exposure are severely ill persons and persons with a disability, and the effect achieved involves the recovery (full or partial, using means of medical rehabilitation directly or indirectly) of all three rehabilitation components (medical, professional and social), and requires the efforts of specialists of different profiles, forming the interdisciplinary team. **The results of the research** show that there are ongoing discussions and attempts to unify the content of the terms, used to convey the essence of the concept of "rehabilitation" among industry professionals and linguists. With regards to the title of this specialty, the French language uses a phrase "médecine (f) physique et de réadaptation" / "MPR", and in Ukraine, the term "фізична та реабілітаційна медицина" / "ФРМ" has been actively introduced recently. What concerns the

essence of the concept of "rehabilitation", the French most often use the terms "réadaptation" (f) and "rééducation" (f) in the sense of "restoring lost functions", meanwhile the term "réhabilitation" (f) relates, primarily, to the legal field. In the Ukrainian language, in fact, the term "реабілітація" is used.

Key words: rehabilitation, physical and rehabilitation medicine, terminology, French, Ukrainian.

Коваль Ростислав – старший викладач кафедри української та іноземних мов Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського. Викладає французьку мову. Має міжнародні дипломи з французької мови DALF C2 ("lettres et sciences humaines") та DALF C2 ("sciences"). Автор і співавтор понад 35 науково-методичних праць (у тому числі чотирьох навчальних посібників, одних методичних рекомендацій та одного науково-довідкового видання про поховання видатних діячів галузі фізичного виховання і спорту на Личаківському кладовищі у Львові). Наукові інтереси: термінознавство; історія.

Koval Rostyslav – senior lecturer of the Department of Ukrainian and Foreign Languages at Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskiy. He teaches French. He has international DALF C2 ("lettres et sciences humaines") and DALF C2 ("sciences") diplomas of the French language. The author and co-author of more than 35 scientific and methodological works (including four textbooks, one methodological guideline and one scientific reference book about the burials of prominent figures of physical education and sport at the Lychakiv cemetery in Lviv). Scientific interests: terminology; history.

Тиравська Оксана – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського. Майстер спорту України з вільної боротьби. Автор понад 20 наукових праць. Наукові інтереси: фізична реабілітація осіб з порушеннями діяльності опорно-рухового апарату; фізична реабілітації осіб з вертеброгенною патологією, порушенням постави, сколіозом; профілактика та відновлення порушених рухових функцій спортсменів (вільна боротьба).

Tyravska Oksana – PhD in Physical Education and Sports, Associate Professor of the Department of Physical Therapy and Ergotherapy at Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskiy. Master of sport in freestyle wrestling. The author of more than 20 scientific works. Scientific interests: physical rehabilitation of people with disorders of musculoskeletal apparatus; physical rehabilitation of people with vertebral pathology; posture problems; scoliosis; prevention and restoration of motor skills of sportsman (freestyle wrestlers).

Received: 01.02.2019

Advance Access Published: March, 2019

© R. Koval, O. Tyravska, 2019